

Protokoll, hållet vid sammanträde med
Sällskapet för ekodlingens främjande i
Stockholm den 20 april 1944.

Närvarande: professor Nils Sylvén;

länsjägmästare Erik Hedemann-Gåde för Stockholms län;

" Otto Bundy för Södermanlands län;

" C.G. Carlsen för Östergötlands län;

" Tord Waesterberg för Kalmar norra län;

" Uno Danielsson för Kalmar södra län;

" Ragnar Melin för Gotlands län;

" Nils Birger Hansson för Blekinge län,

" Erik Torsten Ernfors för Kristianstad län;

" Olof Wilhelm Fredrik Ros för Malmöhus län;

" Gustaf Alex. Pfeiff för Hallands län;

" Karl Gustaf S. Wennmark för Göteborgs & Bohus län

" Karl Fred. Mellqvist för Älvsborgs län;

" Carl Gustaf Chöler för Skaraborgs län;

" Andreas Edvin Nyblom för Västmanlands län;

disponent Elof Ericsson för Aktiebolaget Åtvidabergs Industrier;

avdelningschefen G. Björkman för Aktiebolaget Tannin;

direktör Sven Larsson för Aktiebolaget Utländskt Trä och Aktiebolaget Bohman & Johansson;

direktör Erik Weibull för Garvämnesaktiebolaget Weibull samt
disponent Ernst Nilsson för Aktiebolaget Lövträförädling.

§ 1.

Sammanträdet öppnades av professor N. Sylvén, som hälsade de närvarande välkomna och i korthet redogjorde för anledningen till sammanträdet samt från vilka initiativet utgått.

Eken spelar jämte boken den största rollen bland de ädla lövträden. En betänklig överavverkning av ek har dock skett, särskilt under krigsåren. Något måste göras för att rädda situationen. Med tanke på ekens synnerligen mångsidiga användning som material i byggnads-, garvämnes- och möbelindustrin m.m. har frågan stor ekonomisk räckvidd, och ekonomiska upp-

offringar för sakens intresse äro välmotiverade. Just in-
varande år lovar bli utomordentligt rikblommigt i fråga om ek,
varför tillgången på ollon kan beräknas bli mycket god.

§ 2.

Till ordförande att leda dagens förhandlingar utsågs en-
hälligt professor Sylvén.

§ 3.

Till sekreterare utsågs undertecknad Qvarnström och till
justeringsmän länsjägmästare C.G. Carlsen och direktör Erik
Weibull.

§ 4.

Ordföranden höll härefter ett av ljusbilder belyst före-
drag om växtförädling av ek.

§ 5.

Länsjägmästare T. Waesterberg lämnade en kort orientering
i frågan, sedd från skogsvårdsstyrelsesynpunkt. En kraftig över-
avverkning hade obestridligen skett de sista åren. Det bästa
botemedlet är en rationell ekodling. Det rent växtförädlade
arbetet måste vara grundläggande, och skall medel satsas måste
man först och främst söka få goda ekplantor. Det räcker dock
icke med växtförädlingsarbetet. För att praktiskt kunna utnyttja
detta måste särskilda åtgärder vidtagas. Det gäller att bibe-
hålla de hittillsvarande odlingsarealerna och få fram nya. Fram-
gång i dessa strävanden torde icke kunna vinnas utan skogsvårds-
styrelsernas medverkan, vilken är desto naturligare, som arbetet
faller inom ramen för deras normala verksamhet. Den ekbevuxna
arealen i vårt land har gått tillbaka åtskilligt. Hur mycket är
svårt att avgöra, då riksskogstaxeringarna icke utförts så, att
de giva bestämd ledning. Anordnandet av beteskulturer har i stor
utsträckning skett på bekostnad av ekproducerande arealer. Det
gäller för skogsvårdsstyrelserna att söka intressera skogsägarna
för ekproduktion. Möjligheterna att på naturlig väg få fram ek-
kulturer synes icke så stora, varför huvudvikten måste läggas
på odlingsarbetet. Då det dröjer avsevärd tid, innan nedlagt
arbete och kostnader bliva vinstgivande, behöva skogsägarna

uppmuntras med förhållandevis rikliga bidrag utöver kostnadsfria plantor.

§ 6.

Efter de båda inledningsföredragen vidtog allmän diskussion, varvid i huvudsak anfördes av Herr Elof Ericsson. Enligt talarens uppfattning voro både björk och ek överavverkade. Ordföranden hade nämnt, att ekodlingen kunde göras ekonomisk, om ett gott pris kunde påräknas för eken. Talaren önskade besked om, vad som skulle anses som ett gott pris och om eken kan tänkas stå sig i konkurrensen med mera snabbväxande trädslag samt ifrågasatte, om icke en inventering av nuvarande tillgången borde ske, så att man kunde få reda på, vad som fanns och vad man kunde beräkna att få samt jämföra detta med årsbehovet. Frågorna voro icke dikterade av kallsinnighet inför saken utan motiverade av önskan att få frågan allsidigt belyst.

Ordföranden. Eken behöver ej växa så långsamt, som man i allmänhet tror. Talaren vore övertygad om, att eken skulle kunna ge lönsamma kulturer.

Länsjägmästare Waesterberg. Som ett jämförelsevis gott pris bör anses 1:25 - 1:50 kr. per kbft räknat efter 1939 års prisnivå.

Länsjägmästare Hansson. Enligt riksskogstaxeringen finnas vissa siffror. Visserligen erhöles genom dessa ingen exakt uppgift om ekbeståndets storlek, men i stort sett kunde man rätta sig efter dem. Även om siffrorna kunna slå fel på mindre områden, visa de rätt, då det gäller landet eller dess huvuddelar i sin helhet. Prisfrågan åter vore svår att bedöma. Målet bör vara att göra landet självförsörjande ifråga om ek. Det finnes f.n. icke några rationellt skötta äldre ekkulturer. För att skydda de yngre och skapa betingelser för nya hade skogsvårdsstyrelsen i Blekinge län begärt betesförbud å ekbevuxna marker på gårdar, som kunde föda en normalbesättning av kreatur på betesvallar, fastställande av bestämmelser för avverkning av äldre bestånd, ifråga varom nu inga restriktioner gällde, i vissa fall fullständig betesfred samt

förbud att införa andra trädslag på marker, som tidigare varit bevuxna med ek. Slutligen hade som den allra viktigaste åtgärden föreslagits en kraftig nedskärning av älgbeståndet genom utsträckt jakttid på älg, då älgen vore ekens fiende nr 1.

Länsjägmästare Bundy. Saken måste ses affärsmässigt och prisfrågan vara avgörande. Vad är det som gör eken så värdefull, att den trots sin långsamma växt kan anses värd att odla? Det vore enl. talarens mening trädslagets hårdhet, motståndskraft mot röta och ringa rörlighet, som uppskattades. Emellertid hade metoder uppfunnits för härdning av andra trädslag till ännu högre hårdhetsgrad. Genom arsenikpreparat kunna trädslag göras rötbeständiga, på kemisk väg framställda garvämmesextrakt kunde i en framtid beräknas komma i marknaden och även vid möbeltillverkningen kunde eken komma att ersättas av andra, mer ekonomiska trädslag. Skulle odling löna sig, måste priset på ek hållas minst 2 1/2 gång högre än furu. Skulle systematisk ekodling ske, borde det icke ske i slutna bestånd utan i form av samkulturer med andra trädslag.

Länsjägmästare Carlsen. Det vore riktigt, att ekproduktionen vore en ekonomisk fråga och som sådan avhängigt avsaltningsmöjligheten och priset. Skall man kunna intressera skogsägarna, måste priset ligga vid 2-3 kronor. Även andra synpunkter borde dock spela in. Ur beredskapssynpunkt vore det ytterst värdefullt, att ekbestånd i större utsträckning finnes. Av angivna skäl behövdes kraftiga bidrag till skogsägarna, om man skulle få till stånd någon odling av betydelse. I södra delarna av landet måste därjämte särskilda åtgärder vidtagas mot betesdjur och vilt. Ekkulturerna behövde mera skötsel än andra, uppkvistning o.d. och ställde sig därför dyrare. Skogsvårdsstyrelserna borde därför äga möjlighet att lämna understöd dels i form av visst belopp ex. 10 kr. för själva uppdragningen och dels för skyddsåtgärd med upp till 25 kr., allt per 1.000 uppdragna plantor.

Baron Pfeiff. Miljön vore av stor betydelse. Insprängning av ek i andra kulturer vore att rekommendera. Så omfattande stödåtgärder, som den föregående talaren förordat, vore icke nödvändiga. Intresset

för lövträdsodlingen vore i stigande. Det borde räcka med kostnadsfria plantor. Ekplantornas olika hårdighet berodde på en mögelsvamp, som stimulerade vegetationsperiodens utsträckning med påföljd, att denna varade alltför länge på hösten.

Länsjägmästare Danielsson. Eken behövde god jordmån. Mark med sådan jordmån har emellertid i stor utsträckning utlagts till åker eller beteskulturer. Björken vore eken absolut överlägsen ur ekonomisk synpunkt. Kunde man vara säker på att få behålla ett någorlunda gott pris, kunde odlingen av ek dock vara ekonomiskt motiverad. Talaren var emellertid tvivelsam på denna punkt. Bortsåge man från de rena ekonomisynpunkterna, vore ekodling varmt att förorda.

Disponent Ericsson. Största mängden ek finge användning som golvmaterial, medan jämförelsevis mindre kvantiteter användes till möbelindustrin. Avgörande för priset vore därför, vad parkett- och garvämnesindustrin kunde betala. För egen del vore talaren benägen antaga, att ett pris om 1:30 kr. i förkrigspris eller 1:60 kr. enligt den prisnivå, som man borde kunna räkna med efter kriget, under alla förhållanden borde kunna påräknas för eken.

Länsjägmästare Waesterberg. Det vore svårt att beräkna, vilket pris som man kunde påräkna i framtiden. Det vore icke heller nödvändigt att göra någon exakt beräkning härav. Avgörande vore i stället hur priset ställde sig i förhållande till andra trädslag. För sin del ansåge talaren eken kunna hävda sig lika väl som andra trädslag. Det vore viktigt att välja trädslagen efter ståndorterna och på vis^{Efterfrågan på ek} mark passade eken bäst, vore och kunde även i framtiden beräknas bli så stor, att även en mycket riklig tillgång icke skulle komma att verka pressande på priset. En inventering av ekbeståndet skulle bli en mycket kostsam affär. Riksskogstaxeringens siffror voro missvisande på grund av en mängd felkällor. Det vore dock möjligt att vid en kommande taxering få bättre material, men riksskogstaxeringsnämndens här närvarande ordförande kunde säkerligen lämna besked på den punkten.

Direktör Weibull. Ekodlingen hade tidigare varit styvmoderligt be-

handlad. Om eken effektivt utnyttjades, som numera skedde, vore den fullt konkurrenskraftig i förhållande till andra trädslag. Man gjorde klokt i att icke alltför mycket räkna på blivande import från Polen. För garvävnesindustriens del hade man funnit de vegetabiliska garvämnena betydligt överlägsna de syntetiska, och det vore knappast troligt, att på sådan väg framställt garvävne kunde bli likvärdigt med de vegetabiliska. Talaren ville erinra om, att kastanjeskogarna i Sydeuropa, som tidigare voro stora leverantörer till garvävnesindustrien, numera i stor utsträckning voro skövlade. Talaren ville fastslå, att eken måste ha en framtid ur industrisynpunkt. Garvävnesindustrien kunde tänkas vara intresserad av en inventering av ekbeståndet. Talaren förklarade sammanfattningsvis, att han och hans företag voro starkt intresserade av positiva åtgärder till ekodlingens fromma och beredda att skänka dessa sitt stöd.

Länsjägmästare Hedemann-Gade. I Stockholms län vore det förhållandevis gott om ek. Älgen gjorde dock stor skada på de yngre ekbestånden. Skydd vore motiverat. Älgstammen i södra Sverige borde nedbringas, då älgens rikliga förekomst vore det svåraste hinder för all lövträdsalstring. En inventering av ekbeståndet skulle i varje fall i de nordligaste länen bli mycket dyrbar och intetsägende.

Länsjägmästare Nyblom. Rikstaxeringen gav osäkra siffror för eken. Numera kommo bättre metoder till användning, varför man i framtiden kunde påräkna bättre resultat och ökad säkerhet. På stora områden kan man räkna med säkerhetsmarginal på 10 %. Talaren tvivlade på, att man skulle nå avsett resultat, om man inriktade ekodlingen på insprängning i andra bestånd. Odling i slutna bestånd därutöver syntes nödvändig. Talaren ville dock avråda från alltför stora bidrag. Det borde räcka med fria plantor och möjligen något hägnadsbidrag.

Direktör Weibull. Den småländska eken vore sämre ur garvävnesynpunkt, då den innehölle procentuellt mindre garvsyra. Det vore därför av vikt, att noggrann undersökning ägde rum beträffande de

arealer, som skulle planteras, så att största möjliga utbyte erhöles.

Ordföranden erinrade om, att en mängd varianter av ek förekommer. Bl.a. skiljer man ju på marek och järnek. Marek syntes uppkomma, där eken växte i täta bestånd och järnek, där den växte som kantträd eller fristående.

Länsjägmästare Bundy. Gallringsvirke av ek kunde beräknas få mindre värde. Det vore därför bättre att odla eken som solitärträd än i bestånd.

Länsjägmästare Danielsson. Stora mängder av grövre ekar voro naturskyddade. En inventering vore därför svår att genomföra. Det vore dock obestriddigt, att eken minskat åtskilligt under kriget. Åtgärder för främjande av ekodling vore därför under alla förhållanden motiverade, om man ville bevara landets ektillgångar.

Disponent Larsson. Talaren hade tidigare mest sysslat med utländsk ek. Under kriget hade det emellertid varit nödvändigt att övergå till den inhemska. Denna hade visat sig vara synnerligen värdefull, särskilt som fanérstock. De företag, som talaren ledde, hade skurit upp cirka 400.000 kvm. ekfanér, vilket representerade ett värde av 600.000 - 700.000 kr. Med hänsyn till den svenska ekens användbarhet skulle det alltid finnas marknad för den, och ekodling borde under alla förhållanden kunna bli lönande.

Länsjägmästare Ernfors. I Kristianstads län syntes överavverkningarna varit mindre än amorstädes. Stora arealer kunde dock återvinnas för lövskogsproduktion, och de bästa markerna borde helt reserveras för den ädla lövskogen. Ekonomiskt stöd åt ekodlingen skulle säkerligen visa sig mycket värdefullt, men då efterfrågan på plantor av ek och bok vore mycket stor, erfordrades endast fria plantor för ett gott resultat.

Disponent Nilsson. Man gjorde klokt i att räkna med, att efter krigets slut en betydande import av ekfanértimmer skulle komma till stånd. Det vore visserligen sant, att mycket ekskog förstördes, men de ekonomiska förhållandena för de berörda länder-

na voro säkerligen sådana, att de måste till det yttersta utnyttja sina naturatillgångar. Å andra sidan var återgången av ek högst betydande, icke minst för möbeltillverkning, varför marknad för landets egen produktion alltid kunde påräknas. Vad odlingsmetoderna beträffar, ansåge talaren odling i spridda bestånd vara den bästa.

Sedan länsjägmästare Hansson varmt förordat premiesystem som en lämplig och effektiv form av ökning av intresset för ekodling från skogsägarnas sida, avslutades överläggningen.

§ 8.

De närvarande beslöto härefter bilda en sammanslutning för ekodlingens främjande under namn "Sällskapet för ekodlingens främjande." Sedan förslag till stadgar föredragits samt länsjägmästare Wennmark betonat vikten av betesskydd samt förordat, att sällskapets program skulle omfatta även hägnadsbidrag för självsådda bestånd, antogs följande stadgar:

"Stadgar för Sällskapet för ekodlingens främjande.

§ 1.

Sällskapets ändamål är att verka för intensifierad ekskogsvård, främst ökad odling av ek, dels genom tillhandahållande av ekplantor och ollen av god härstamning och dels genom ekonomiskt stöd åt odlarna.

§ 2.

Sällskapet består av understödjande medlemmar och anslutna skogsvårdsstyrelser.

§ 3.

Sällskapets verkställande organ är ett årligen valt arbetsutskott bestående av ordförande och fyra ledamöter jämte två suppleanter av vilka två ledamöter och en suppleant utses bland de understödjande medlemmarna och två bland representanter för anslutna skogsvårdsstyrelser.

§ 4.

Granskning av arbetsutskottets förvaltning sker genom två årligen valda revisorer jämte två personliga suppleanter."

Följande instruktion för arbetsutskottet antogs:

"Instruktion för arbetsutskottet för Sällskapet för ekodlingens främjande.

§ 1.

Arbetsutskottet skall förvalta och fördela lämnade understöd.

§ 2.

Arbetsutskottet äger utse för arbetet erforderliga funktionärer samt att från fall till fall med sig adjungera de personer, som befinnas lämpliga.

§ 3.

Bidrag och premier kan efter vederbörande skogsvårdsstyrelses tillstyrkan utbetalas för intensifierad ekskogsvård, särskilt för utförd ekodling, efter grunder, som av de understödjande medlemmarna godkännas.

Efter på enahanda sätt fastställda grunder kan därjämte utgå anslag till skogsvårdsstyrelserna för kostnader för insamling av ollon samt uppdragning och tillhandahållande av ekplantor samt för erforderlig kontroll."

§ 9.

Till ordförande i arbetsutskottet valdes professor Nils Sylvén och till övriga medlemmar i utskottet direktören Gösta Albin, AB Tannin, Västervik, direktören Sven Larsson, AB Bohman & Johansson, Blomstermåla, och AB Utländskt Trä, Göteborg, länsjägmästarna T. Waesterberg, Västervik, och Nils B. Hansson, Ronneby, med disponenten Ernst Nilsson, AB Lövträförädling, Åseda, och länsjägmästare C.G. Carlsen, Linköping, som suppleanter. Till arbetsutskottets sekreterare och kassör utsågs advokat Helge Qvarnström, Västervik.

§ 10.

Till revisorer utsågs direktören Erik Weibull och länsjägmästaren Torsten Ernfors med skogschefen Bror Ternstedt och länsjägmästaren Olof Wilhelm Fredrik Ros som suppleanter.

§ 11.

Slutligen beslöt sällskapet i princip uttala, att bidragen från de understödjande medlemmarna, i den mån detta kan utan olägenhet ske, i görligaste mån skola användas inom vederbörande medlemmars

intresseområden.

Som ovan.

Vid protokollet:

Justerat:

A large, stylized handwritten signature in black ink, likely belonging to a member of the committee.A handwritten signature in black ink, appearing to be 'N. Myrning'.A large, flowing handwritten signature in black ink, possibly 'Knut Vidlund'.A handwritten signature in black ink, possibly 'O. Carlson'.